

Politici ondervraagd

In de verkiezingsprogramma's waarmee PvdA, CDA, VVD en D'66 de verkiezingen ingaan speelt de economie een belangrijke rol. De vier grootste politieke partijen lanceren in hun programma's uiteenlopende ideeën om in de komende vier jaar de werkloosheid terug te dringen en de economische problemen te overwinnen. Het wordt echter niet altijd even duidelijk hoe zij zich dit nu precies voorstellen. De redactie van ESB heeft aan de betreffende fractieleiders een lijst met vragen voorgelegd waarop zij zo concreet mogelijk moesten antwoorden. Deze vragen treft u hieronder aan. De antwoorden van de politici staan verderop in deze ESB afgedrukt.

Economische groei

De mate van economische groei is een van de belangrijkste kerngegevens van de nationale economische ontwikkeling. De economische groei bepaalt of er ruimte is voor inkomensverbetering, voor uitbreiding van collectieve voorzieningen, voor het in stand houden van het sociale-zekerheidsstelsel, enz. In de afgelopen jaren zijn de meeste westerse geïndustrialiseerde landen geconfronteerd met tegenvallende groeicijfers. De internationale stagnatie heeft ook de Nederlandse economie getroffen. Daarnaast kunnen er wellicht ook binnenlandse factoren worden aangewezen die een positieve of negatieve invloed op de groei hebben uitgeoefend. Voor de jaren tot 1985 verwacht het Centraal Planbureau voor Nederland een gemiddelde groei van 1% per jaar.

- Welk belang hecht u aan economische groei? Is er nog geen sprake van verzadiging?
- Van welk groeipercentage gaat u voor de komende kabinetsperiode uit?
- Wordt dit groeipercentage voornamelijk door buitenlandse factoren bepaald of is het ook mogelijk hierop binnenslands invloed uit te oefenen? Zo ja, op welke wijze zou u dan het groeicijfer willen beïnvloeden?
- In welke sectoren zou de door u verwachte groei tot stand moeten komen; in de industrie, in de dienstensector of in de kwartaire sector? Denkt u aan bepaalde bedrijfstakken of bepaalde diensten?
- Denkt u iets te doen aan het sturen van de groei in een door u gewenste richting? Welke criteria spelen daarbij een rol? Hoe groot zijn de mogelijkheden tot sturing? Van welke instrumenten denkt u eventueel gebruik te maken? Zijn dat bestaande of nieuwe instrumenten? Hoe stelt u zich de vormgeving van een sturend beleid voor?
- Wat vindt u van de voorstellen die de WRR in het rapport *Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie* op dit punt heeft gedaan? Welke acht u de mogelijkheden en onmogelijkheden ten aanzien van het voeren van een sector(structuur)beleid?
- Economische groei kan in strijd zijn met beleidsdoelstellingen op het gebied van milieu, ruimtelijke ordening, energieverbruik, enz. Hoe zwaar wegen deze aspecten voor u? Acht u nog andere aspecten van bijzonder belang? Hoe denkt u de verschillende aspecten voldoende tot hun recht te laten komen?

Verdeling van de groei

De economische groei slaat voor een deel neer in de particuliere sector, voor een deel in de collectieve sector. In de particuliere sector komt weer een verdeling tot stand tussen looninkomens en overige inkomens, in de collectieve sector zijn er collectieve uitgaven en sociale uitkeringen. Hoe uiteindelijk de verdeling van de groei uitvalt is het resultaat van complexe maatschappelijke processen, waarop „de politiek” slechts partieel invloed kan uitoefenen.

- Welke verdeling acht u optimaal, welke verschuivingen in de verdeling zou u in de komende jaren ten opzichte van de huidige verdeling willen aanbrengen?
- Welke instrumenten wilt u gebruiken om zo'n verschuiving te bewerkstelligen en welke niet? Zijn die instrumenten krachtig genoeg om de beoogde verdeling te bereiken?
- Welke groep zou het eerst moeten „inleveren” als de economische groei lager zou uitkomen dan door u verwacht?

Werkgelegenheid

De ontwikkeling van werkgelegenheid en werkloosheid baart grote zorgen. Het Centraal Planbureau verwacht tot 1985 nog een aanzienlijke toename van de werkloosheid. Het aanbod van arbeid zal voorlopig nog sterk blijven stijgen, de automatisering zet door. Men krijgt de indruk dat regeringen niet in staat zijn daar veel aan te doen.

- Welke mogelijkheden ziet u om de werkloosheid te beperken of terug te dringen?
- Waar zouden nieuwe arbeidsplaatsen tot stand kunnen worden gebracht en hoe zouden deze moeten worden gefinancierd?
- Welke betekenis kunnen verschillende vormen van arbeidstijdverkorting hebben voor de werkloosheidsbestrijding en hoe moeten deze worden gefinancierd?
- Dreigt er niet een situatie te ontstaan, waardoor met name bepaalde groepen op de arbeidsmarkt de dupe worden van de toenemende werkloosheid (vrouwen, jongeren, gehandicapten)? Denkt u daar iets aan te doen?

- Vindt u dat de arbeidsmarkt goed functioneert? Zo nee, hoe zou u daar verbetering in willen brengen?

Inkomenspolitiek

Het ziet er naar uit dat de komende jaren magere jaren zullen worden wat betreft de ruimte voor inkomensverbetering. De meeste economen bepleiten loonmatiging om economisch herstel te bevorderen, maar het „inleveren” stuit op grote weerstanden. Telkens wanneer een groep meent dat zijn inkomenspositie in gevaar komt, stijgen krachtige protesten op.

- Welk „inkomensplaatje” staat u voor de komende jaren voor ogen tegen de achtergrond van het door u voorgestane beleid ten aanzien van herstel van de economische groei en werkgelegenheid?
- Welke mogelijkheden ziet u om de lonen en de overige inkomens binnen de door u aangegeven ruimte te houden, tegen de nodige weerstanden in?
- Kan de automatische prijscompensatie de komende jaren in stand worden gehouden?
- Kan de koppeling tussen de inkomens in de particuliere sector en die in de collectieve sector de komende jaren in stand worden gehouden?
- Kan de koppeling tussen lonen en sociale uitkeringen de komende jaren in stand worden gehouden?
- Is er ruimte voor verbetering van de rendementen?
- Acht u een grotere differentiatie in de loonvorming (b.v. naar regio, sector of beroepsgroep) mogelijk en gewenst?
- Welke mogelijkheden ziet u om iets te doen aan het „officieuze circuit”?

Arbeidsverhoudingen

Als de werkloosheid toeneemt en er weinig of geen ruimte is voor materiële verbeteringen, kan dat leiden tot steeds hoger oplopende spanningen in de arbeidsverhoudingen. Vakcentrales krijgen te maken met bonden die heel verschillende koersen varen, bonden worden geconfronteerd met uiteenlopende opvattingen onder hun leden. Over niet-materiële aangelegenheden, zoals medezeggenschap van werknemers in investeringsbeslissingen en werkgelegenheidsovereenkomsten verlopen de onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers uiterst stroef. Daarnaast blijft een belangrijke kwestie welke rol de overheid dient te spelen in de arbeidsverhoudingen. Met name moet de vraag worden gesteld in hoeverre de overheid de loonontwikkeling nog aan vrije onderhandelingen tussen werkgevers en werknemers kan overlaten.

- Welke rol ziet u in de komende jaren weggelegd voor werkgevers- en werknemersorganisaties om te komen tot een economisch herstel?
- Is er nog ruimte voor uitbreiding van de medezeggenschap van werknemers in investeringsbeslissingen of kan men daar nu beter niet mee aankomen?
- In hoeverre kan volgens u de overheid nog afzijdig blijven bij de loononderhandelingen tussen werkgevers en werknemers?

Collectieve sector

Ook de collectieve sector is in de problemen geraakt. Het financieringstekort heeft een omvang aangenomen die door velen met zorg wordt gadeslagen. De rentelasten lopen hoog op. Het aantal sociale-uitkeringstrek- kers vertoont een onophoudelijke groei. Daardoor wordt reeds een aanzienlijk beslag gelegd op de beschikbare ruimte voor de collectieve sector. Maar op tal van terreinen worden nog vele nieuwe wensen naar voren gebracht en worden nieuwe initiatieven gevraagd. Denk bijvoorbeeld aan de volkshuisvesting en de stadsvernieuwing. Is dat allemaal te financieren? De mogelijkheden tot belastingverhoging zijn niet onbeperkt, en ook aan monetaire financiering en vergroting van het financieringstekort kleven bezwaren. Daarnaast is er verzet tegen een te vergaande staatsbemoeienis en is men bevreesd voor bureaucratisering.

- Ziet u in de komende jaren nog een uitbreiding van de collectieve sector in het verschiep of zijn juist ombuigingen noodzakelijk en zo ja, van welke omvang?
- Acht u een andere verdeling van de financiële middelen ongewenst? Waar meer; waar minder?
- Hoe kan de snelle groei van de sociale uitkeringen (m.n. op basis van de WAO) worden afgeremd of tot staan gebracht. Zijn er kortingen op bepaalde uitkeringen noodzakelijk? Zo ja, op welke?
- Welke belastingen kunnen nog omhoog en welke moeten omlaag?
- Welke omvang van het financieringstekort acht u maximaal toelaatbaar? Hoe kunnen overschrijdingen worden voorkomen?
- Hoe staat u tegenover beleggingsvoorschriften ter verlichting van de financieringsproblematiek van de overheid? Aan welke vormen denkt u eventueel? Zijn de wettelijke mogelijkheden daartoe aanwezig?
- Acht u de kritiek op de bureaucratische en inefficiënte werkwijze van de overheid juist en heeft u ideeën om het functioneren van het overheidsapparaat te verbeteren?
- Welk beleid moet worden gevoerd ten aanzien van de aardgasopbrengsten en de aanwending daarvan?

Monetaire politiek

De monetaire politiek beïnvloedt niet alleen monetaire grootheden, maar heeft ook zekere repercussies in de reële sfeer. Een politiek die erop gericht is de inflatie zo beperkt mogelijk te houden kan op korte termijn nadelig zijn voor de werkgelegenheid. Hetzelfde geldt voor een politiek die erop gericht is de koers van de gulden sterk te houden.

- Vindt u het belangrijk dat de inflatie zoveel mogelijk wordt beperkt, zelfs als dat ten koste gaat van de werkgelegenheid op korte termijn?
- Moet de koers van de gulden worden gesteund of zou een zekere devaluatie gewenst zijn?
- Zouden er mogelijkheden zijn de rente te verlagen en op die manier de lasten van de overheid en het bedrijfsleven te verlichten?
- Spoor het monetaire beleid naar uw mening met het beleid in de reële sfeer? Hoe zou eventueel een betere afstemming kunnen worden bereikt?